

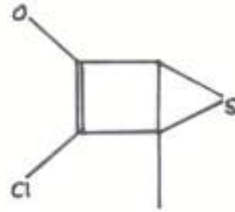
QSAR a QTTR V ODHADU RIZIK EXPOZICE CHEMICKÝM LÁTKÁM (METODY *IN SILICO*) a A JEJICH VALIDACE

Miloň Tichý, Marián Rucki

Státní zdravotní ústav, Šrobárova 48, 10042 Praha 10

mtichy@szu.cz

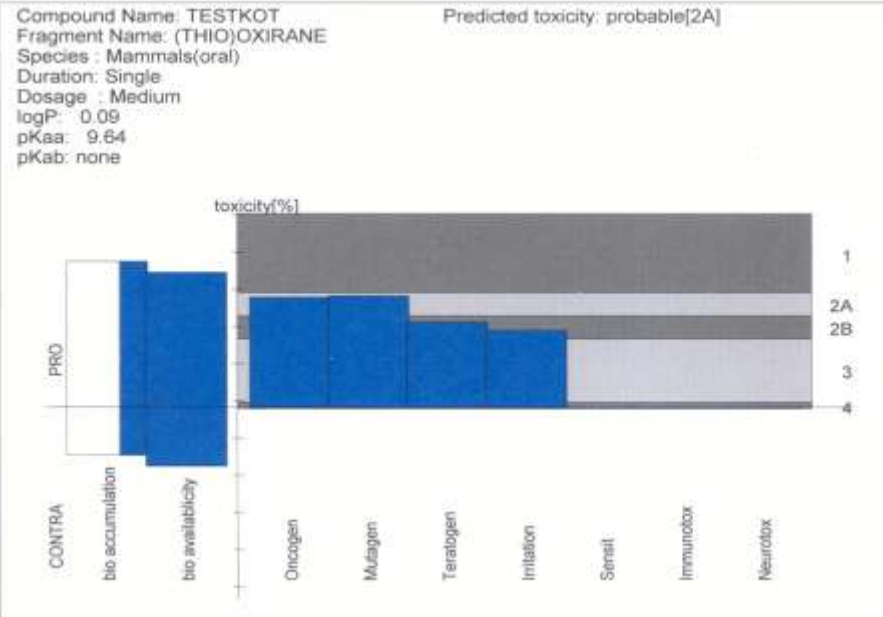
Průmyslová ekologie 2010, Žďár n/S

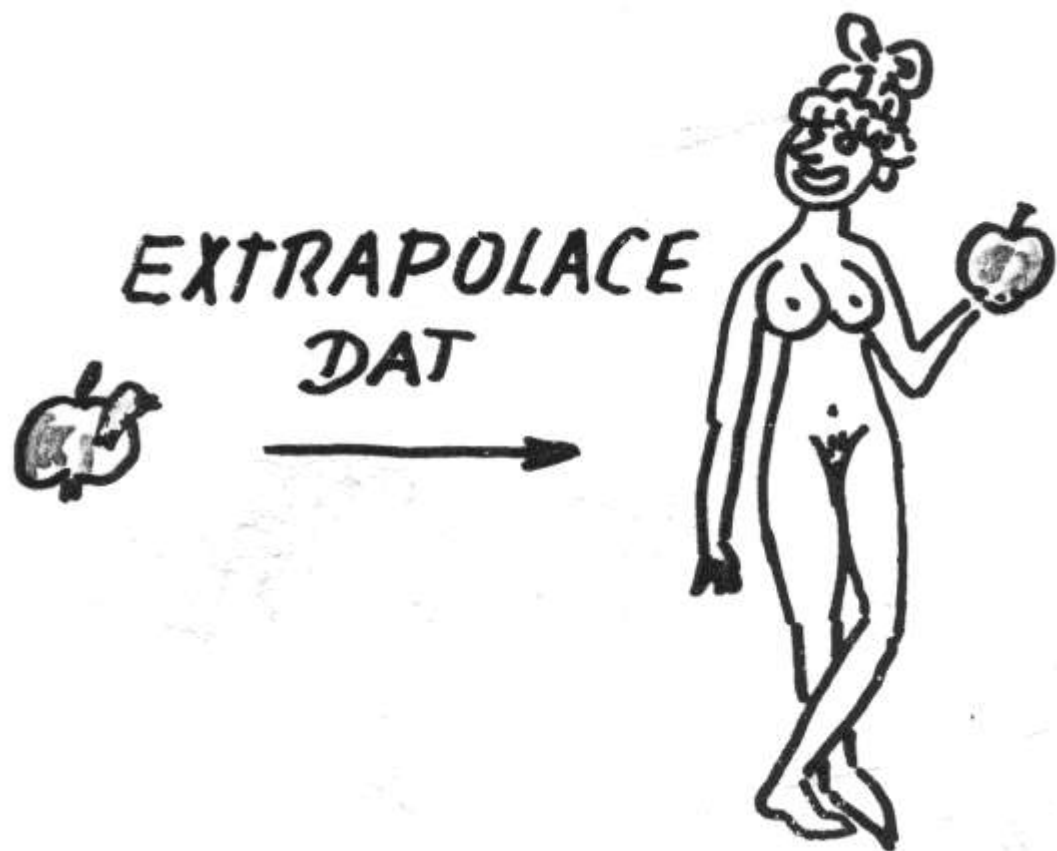

TESTKOT
MW: 148.61

(THIO)OXIRANE
MW: 60.12

**QSAR = Quantitative Structure-Activity
Relationships**

$$BA_i = f(X_i)$$

**QTTR = Quantitative Toxicity-Toxicity
Relationships**

$$TA_i = f(TA_i)$$

$$BA = f(\log P_{ow})$$

$$TA = f(\log P_{ow})$$

příp. vše v log formě

QSAR analýza jako alternativní metoda stanovení toxicity výpočtem- *in silico* metody (experimentální prázdna místa doplněna bez experimentu)

Principy OECD (odsouhlaseny v listopadu 2004):

- 1. přesně definovaný účinek**
- 2. jednoznačný algoritmus tvorby modelu**
- 3. oblast použitelnosti**
- 4. vhodné statistické hodnocení**
- 5. mechanismus účinku**

**1. musí být přesně definován účinek,
jehož velikost je
odhadována/počítána modelem.
*Potíž je v tom, že odhadovaný účinek
může být měřen podle různých
pokusných protokolů za různých
experimentálních podmínek.***

2. Musí být jednoznačně uveden algoritmus, který byl k tvorbě modelu použit.

Je známo, že u mnohých komerčních modelech tato informace není, firmy ji nepodávají a veřejně přístupná není. Z obchodních důvodů. To však může být omezující při přijímání výsledků pro právnícká rozhodování.

3. Musí být definována oblast použitelnosti.

Konkrétní model QSAR je bezprostředně spojen s chemickou strukturou molekuly, fyzikálně chemickými vlastnostmi a mechanismem účinku, pro které byl model vytvořen. I přesně vymezený biologický objekt a podmínky měření (teplota, vlhkost, světlo,..)

4. Musí existovat vhodné statistické hodnocení výsledků.

Vnitřní a vnější validace. Křížová validace – je pokládána za pseudovnější, někým vnitřní, validaci. Křížově validační korelační koeficient Q . Vnější je kontrola nezávislou serií látek – indexy schopnosti odhadu modelu např. PRESS nebo PRES-

Standardní chyba odhadu

Predictive Residual Sum of Squares

$$\text{PRESS} = \sum (\text{exp} - \text{cal})^2$$

Standardní rozptyl odhadu

Predictive Residual Standard

Deviation

$$\text{PRESD} = \sqrt{(\text{PRESS}/n)}$$

5. Uvést mechanismus měřeného účinku, pokud ho lze najít.

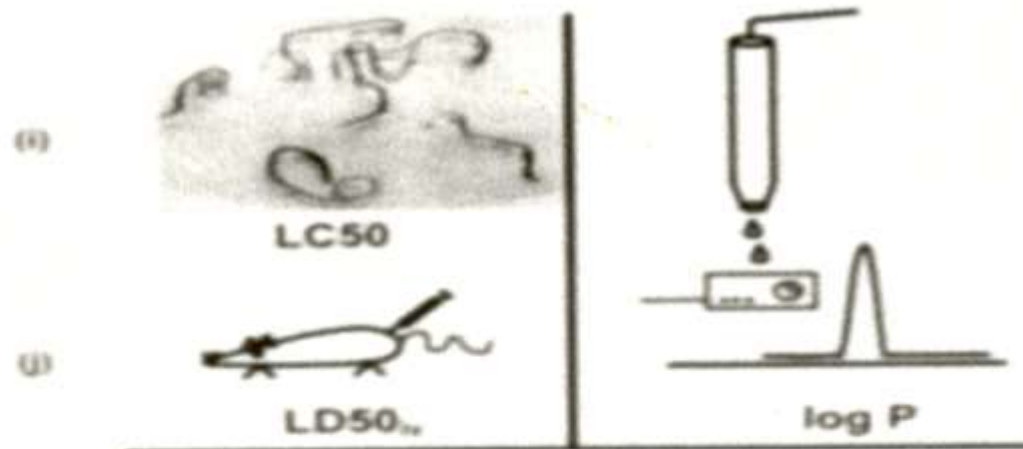
Toto kritérium nemá v úmyslu vyčlenit modely bez interpretace účinku, ale přinutit k zamyšlení, jaký mohou mít k měřenému účinku použité molekulové deskriptory a že toto zamyšlení je dokumentováno.

Tyto principy mají za účel vést k tvorbě QSAR modelů, které jsou schopné být integrovány do právní sítě při hodnocení toxických vlastností chemických sloučenin výrobci a distributory. A to jako součást národních rozhodovacích činností s ohledem na specifické požadavky jednotlivých států. A tak se tvoří příslušný nástroj - QSAR Tool Box a OpenTox.

**Děkuji za pozornost a hodně
úspěchů
s předvídáním**

(alespoň hazardu chemických sloučenin)

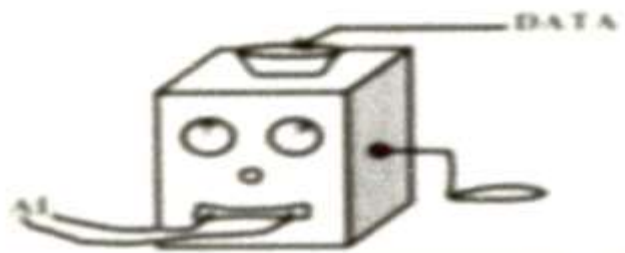
!!!

$$BA_{50} = f_a(\log P)$$

$$BA_{50} = f_a(\log P)$$

a - series of chemicals
 i, j - species of organisms

Odhad rizika :

- identifikace nebezpečnosti/hazardu**
- koncentrace látky, kterou je objekt exponován**
- závislost velikosti účinku na koncentraci/dávce**
- charakter populace, která je exponována.**

QSAR a QTTR výhodné pro první bod, nezbytný aby mohlo vzniknout riziko, pro odhad nebezpečnosti v kvantitativní formě, např. EC50, LD50, apod.

Jde o alternativní metody testování (odhadu) toxicity ke klasickým, tradičním testům na pokusných zvířatech.

QSAR i QTTR dávají výsledky stejně hodnotné jako klasické testy.

Jsou rychlejší a méně nákladné (když už jsou vyvinuté).

Šetří pokusná zvířata, lidskou práci, čas i náklady.

OECD došlo k závěru, že modely QSAR lze místo klasických (a dnes normovaných) testů použít i pro legislativní účely.

Využití pro dodržení požadavků REACH (Registrace,...)

**Integrované alternativní metody testování =
= složené z metody výpočtové a třeba in vitro.
Pokud je i ta rychlá, účinnost obou se ještě
zvýší.**

**Test akutní toxicity na oligochaeta *Tubifex
tubifex* (nitěnky pro krmení akvarijních rybek)
trvá **3** minuty. Stanovení EC50 jedné látky se
vší přípravou a zpracováním závislosti
účinnosti na koncentraci až **9** měřeními je
během **1** dne hotové.**

Validační kritéria modelů (Q)SAR

- přesně definovaný účinek (end point)
- srozumitelný a transparentní popis algoritmu získání modelu
- stanovená a popsaná oblast použitelnosti
- vhodné statistické hodnocení shody (goodness of fit), robustnosti a prediktivity
- popis mechanismu účinku, je-li znám

Validace počítačového predikčního modelu – - schopnost předvídat

**-porovnání odhadu modelu (učební
soubor) s testovacím souborem (data
nepoužitá k tvorbě modelu)
nebo**

**všechna data byla použita pro tvorbu modelu
křížová validace (cross-validation)
systém „leave-one-out“, „leave-many-
out“**

**„křížově validovaný“ korelační koeficient q , Q
jeho čtverec q^2 , Y^2**

Q je korelační koeficient korelace mezi pozorovanými (vyloučenými) daty (y) a hodnotami odhadnutými při křížové validaci (py)

**obecně je-li $Q^2Y > 0.5$ pokládá se za dobrý
>0.9 pokládá se za vynikající.**

**PRESS (Predictive Residual Sum of Squares)
hodnotí predikční schopnost modelu**

$$\text{PRESS} = \sum (y - py)^2$$

standardní odchylka odhadu (Standard Deviation of Prediction SDEP)

$$\text{SDEP} = (\text{PRESS}/n)^{1/2}$$

Komerční nebo jiné nabízené programy:

**PALLAS, moduly HAZARD EXPERT, METABOL
EXPERT a jiné, CompuDrug Chemistry, Ltd.**

**TOPKAT, Oxford Molecular Ltd. and Health
Design Inc.**

ECOSAR, US EPA

LHASA UK, DEREK

TERRABASE

a jiné